

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (лютий – березень 2024 р.)

Податкова та митна політика

Громадяни та бізнес сумлінною сплатою податків до бюджету фінансово підтримують обороноздатність та соціально-економічну стійкість України. За оперативними даними Державної казначейської служби України, за підсумками січня – лютого 2024 р. до загального і спеціального фондів державного бюджету надійшло 397,9 млрд грн податків, зборів та інших платежів, зокрема в лютому – 243,6 млрд грн. З них до загального фонду державного бюджету надійшло 304,6 млрд грн, зокрема в лютому – 188,6 млрд грн. З-поміж платежів, які контролюють податкові та митні органи, основні надходження було отримано за рахунок:

- ПДВ з увезених на митну територію України товарів – 68,9 млрд грн, зокрема в лютому – 32 млрд грн;
- податку на прибуток та дивідендів від підприємств з державною часткою власності – 68,7 млрд грн, зокрема в лютому – 66,8 млрд грн;
- ПДВ з вироблених в Україні товарів – 50,4 млрд грн (зібрано 72 млрд грн, відшкодовано – 21,5 млрд грн), зокрема в лютому – 15,3 млрд грн (зібрано 27,1 млрд грн, відшкодовано – 11,7 млрд грн);
- податку на доходи фізичних осіб та військового збору – 28,9 млрд грн, зокрема в лютому – 15,9 млрд грн;
- акцизного податку – 24,8 млрд грн, зокрема в лютому – 12,6 млрд грн;
- увізного та вивізного мита – 7,9 млрд грн, зокрема в лютому – 3,3 млрд грн;
- рентної плати за користування надрами – 7,2 млрд грн, зокрема в лютому – 3,7 млрд грн.

Виконання розпису доходів Державною податковою службою (ДПС) за січень – лютий становило 115,6 % (+23,2 млрд грн), Державною митною службою (Держмитслужбою) – 110,2 % (+8 млрд грн). Серед причин гіршого наповнення митницею державного бюджету в лютому називають відновлення з 09 лютого 2024 р. блокування польськими протестувальниками автомобільних шляхів під'їзду до пунктів пропуску на кордоні – держбюджет недоотримав майже 8 млрд грн.

Інші платежі становили 13,4 млрд грн. Окрім того, за січень – лютий до загального фонду державного бюджету надійшли кошти, отримані Україною у вигляді міжнародної допомоги (грантів) – 34,4 млрд грн. Кошти перераховано в рамках проектів Світового банку від Японії та Норвегії.

Надходження єдиного соціального внеску (ЄСВ) до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування у січні – лютому 2024 р. склали 76,3 млрд грн, зокрема у лютому – 42,0 млрд грн (*рис. 1*). Позитивну роль для загальної динаміки

податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та ЄСВ відіграють надходження із грошового забезпечення військовослужбовців.

Україна та Японія підписали Конвенцію про усунення подвійного оподаткування. Під час японсько-української конференції з економічного зростання та реконструкції, що відбулася у м. Токіо 19 лютого 2024 р., уряди України та Японії підписали Конвенцію про усунення подвійного оподаткування стосовно податків на доходи й запобігання податковим ухиленням і уникненням; підписано було також Протокол до Конвенції. Від України документ підписав міністр фінансів С. Марченко.

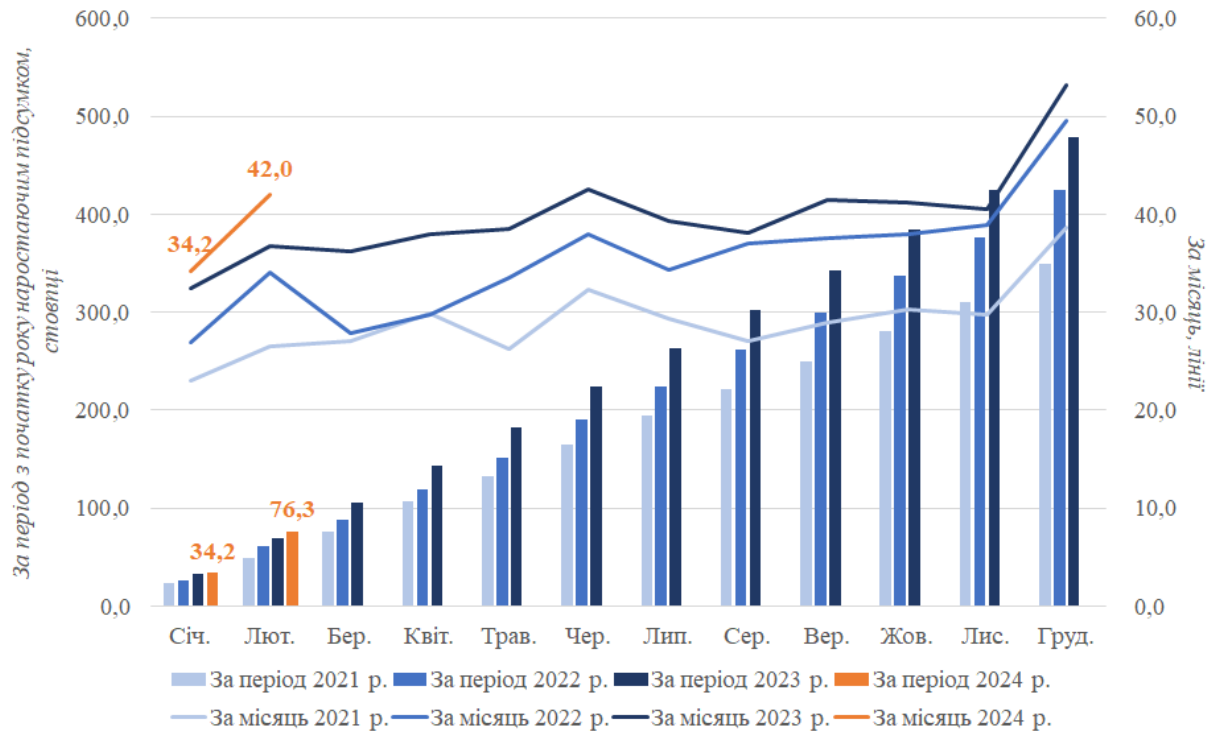

Рис. 1. Надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2021–2024 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України та ДПС.

У Конвенції визначаються методи усунення договірними державами подвійного оподаткування, встановлюються домовленості щодо обміну податковою інформацією між податковими органами України і Японії та проведення процедури взаємного узгодження. Підписання Конвенції створює сприятливі умови для інвестицій та зміцнює економічні відносини між Україною та Японією.

Підписано українсько-турецьку Угоду про електронний обмін митною інформацією. 08 березня 2024 р. у м. Стамбулі між урядами України та Турецької Республіки укладено Угоду про створення системи електронного обміну попередньою інформацією щодо товарів та транспортних засобів, які переміщуються між сторонами. Протягом року Держмитслужба активно працювала над підготовкою зазначеної Угоди та розробкою технічних специфікацій до неї. Підписання Угоди відбулося під час візиту Президента України В. Зеленського в Турецьку Республіку. На підставі Угоди митні органи України й Туреччини

створять систему електронного обміну попередньою інформацією, за допомогою якої здійснюватиметься обмін заздалегідь визначеними даними в електронній формі. Інформаційний обмін відбуватиметься безпосередньо між Державною митною службою України та Міністерством торгівлі Турецької Республіки. Найближчим часом розпочнеться практична реалізація Угоди.

Мінфін схвалив Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби. План розроблено в контексті підготовки України до вступу до Європейського Союзу та виконання Угоди про Асоціацію в частині гармонізації митних процесів з європейськими стандартами. Особливу увагу приділено виконанню всіх вимог щодо майбутньої інтеграції до систем ЄС. За основу взято Багаторічний стратегічний план електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C).

План, що має стати керівним документом із впровадження та розвитку митних інформаційних систем, розраховано до 2026 р.

Документ, зокрема, передбачає:

- запровадження принципів кіберзахисту;
- впровадження безпаперових процедур;
- побудову надійних та сучасних ІТ-систем митниці.

Успішна реалізація запланованих трансформацій забезпечить ІТ-систему адекватними інструментами для боротьби з корупцією та шахрайством.

Відбулася перша робоча зустріч щодо розробки нового Митного кодексу України на основі Митного кодексу ЄС. У м. Києві 04 березня 2024 р. відбулася стартова зустріч керівництва Мінфіну та Держмитслужби з менеджментом Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами (EU4PFM) та представниками команди підтримки реформ Мінфіну щодо розробки документа. Розробка нового Митного кодексу спрямована на виконання вимог до України як країни-кандидатки на вступ до ЄС. З метою організації роботи наказом Міністерства фінансів України від 29 лютого 2024 р. № 100 створено 15 експертних команд. На основі Митного кодексу ЄС команди мають підготувати базовий проєкт нового Митного кодексу України для його подальшого обговорення із залученням широкого кола експертів, представників громадськості та бізнесу.

Розробка нового Митного кодексу України має охопити всі основні положення законодавства ЄС у митній сфері для гармонізації вітчизняного законодавства з європейським на виконання Національної стратегії доходів до 2030 р. та набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

Згідно із дослідженням Мінфіну, український бізнес демонструє темпи залучення до програми АЕО, що відповідають більшості країн Європи. Статус авторизованого економічного оператора (АЕО) засвідчує високий ступінь довіри митниці до суб'єкта господарювання, надає йому можливість користуватися перевагами та спеціальними спрощеннями під час митного оформлення. Для того, щоб отримати авторизацію економічного оператора, підприємству потрібно подати до Держмитслужби заяву та анкету самооцінки. Підприємству, якому надано авторизацію АЕО, Держмитслужба видає сертифікат. Незважаючи на війну, український бізнес суттєво збільшив динаміку в отриманні авторизацій АЕО.

Так, за 3 роки та 7 місяців роботи програми АЕО (станом на середину березня 2024 р.) 31 підприємство в Україні вже отримало статус АЕО (рис. 2).

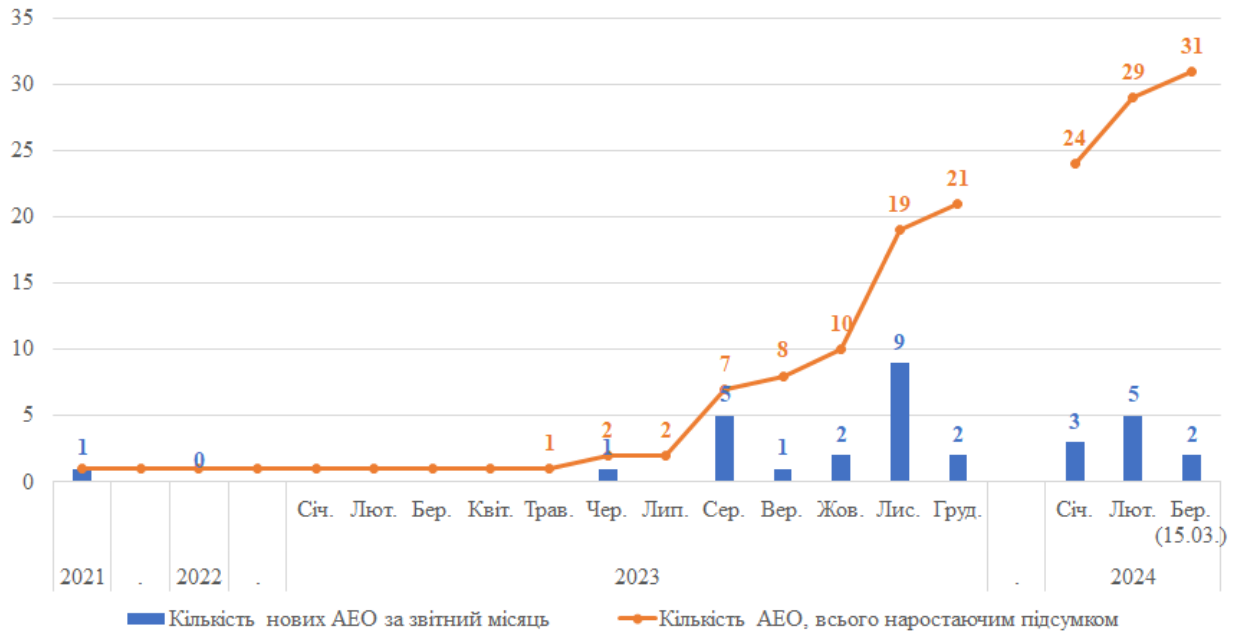

Рис. 2. Динаміка кількості підприємств, які отримали статус авторизованого економічного оператора, станом на 15 березня 2024 р.
Джерело: Єдиний державний реєстр АЕО¹.

Зростання кількості українських компаній, що отримали статус АЕО, має динаміку, схожу з більшістю країн ЄС у перші роки впровадження програми, а подекуди навіть перевищує її (рис. 3).

ТЕМПИ ЗАЛУЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ДО ПРОГРАМИ АЕО ВІДПОВІДАЮТЬ БІЛЬШОСТІ КРАЇН ЄВРОПИ

Міністерство
фінансів
України

Державна
митна служба
України

За 3 роки та 7 місяців роботи програми АЕО в Україні (зокрема 2 роки широкомасштабної війни)

31
АВТОРИЗАЦІЯ
ОТРИМАНА

з них
30
НА СПРОЩЕННЯ

1
ЩОДО БЕЗПЕКИ
ТА НАДІЙНОСТІ

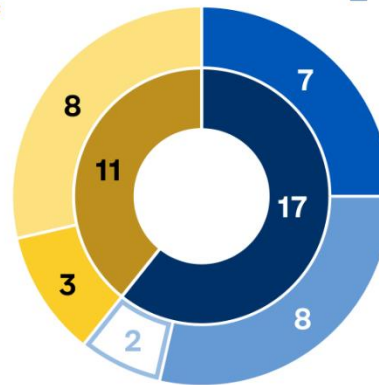
За перші 4 роки функціонування програми АЕО в ЄС (2008-2011 роки):

■ В 11 державах-членах ЄС бізнес отримував статус АЕО вищими темпами

- Вищі темпи
 - Австрія
 - Бельгія
 - Велика Британія*
 - Іспанія
 - Італія
 - Польща
 - Угорщина
 - Швеція
- Істотно вищі темпи
 - Нідерланди
 - Німеччина
 - Франція

■ В 17 державах-членах ЄС бізнес отримував статус АЕО схожими або меншими темпами

- Схожі з Україною темпи
 - Данія
 - Ірландія
 - Румунія
 - Словаччина
 - Словенія
 - Фінляндія
 - Чехія
- На 40%+ нижчі темпи
 - Болгарія
 - Греція
 - Естонія
 - Кіпр
 - Латвія
 - Литва
 - Люксембург
 - Мальта
- Нульові показники
 - Португалія
 - Хорватія

* З 31 січня 2020 року Велика Британія перестала бути членом Європейського Союзу

Рис. 3. Зіставлення залученості українського та європейського бізнесу до програми АЕО за перші роки її функціонування
Джерело: Мінфін², Держмитслужба.

Порівняно повільна динаміка в перші роки впровадження програми АЕО характерна для більшості європейських країн та їх бізнесів. Серед основних причин – обережність бізнесу та упереджене ставлення до будь-яких нововведень. Найбільші показники отримання авторизації АЕО спостерігаються в період від 7 до 12 років із початку запровадження програми.

ДПС підбила підсумки завершеної 29 лютого 2024 р. кампанії декларування податку на прибуток підприємств за 2023 р. За 2023 р. декларацію з податку на прибуток підприємств подали 241 232 суб'єкти господарювання. Загалом в Україні такими суб'єктами господарювання задекларовано 13 407,3 млрд грн доходу, що на 2 243,9 млрд грн (або на 16,7 %) більше порівняно із задекларованою сумою доходу в 2022 р. (11 163,4 млрд грн). При цьому сума податку на прибуток за 2023 р. склала 217 млрд грн, що, у свою чергу, на 48,2 % (або на 104,6 млрд грн) більше порівняно з попереднім звітним роком. Нарахований податок на прибуток до сплати за IV квартал 2023 р. склав 110,1 млрд грн, що майже втричі більше показника аналогічного періоду попереднього звітного року. Водночас завдяки ухваленню Закону України від 21 листопада 2023 р. № 3474-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків» банківські установи за 2023 р. задекларували 70 млрд грн, що майже в 19 разів (або на 66,3 млрд грн) більше порівняно з 2022 р. При цьому за IV квартал 2023 р. банки нарахували 59,3 млрд грн, що більше показника за IV квартал 2022 р. (1,6 млрд грн) у 37 разів (або на 57,7 млрд грн).

Отже, поліпшення фінансових результатів діяльності бізнесу сприяє збільшенню наповнення бюджету.

Нагальні питання та довгострокові плани співпраці обговорили керівники митних адміністрацій України та Республіки Польща. Очільник Держмитслужби С. Звягінцев разом із робочою групою 01 березня 2024 р. відвідав пункт пропуску «Корчова – Краківець», де зустрівся з керівником Державної адміністрації доходів Республіки Польща М. Лободою. Учасники зустрічі обговорили ключові питання двосторонньої взаємодії митних відомств. Складна ситуація, пов'язана з блокуванням окремих пунктів пропуску, призвела до істотного зменшення кількості вантажних транспортних засобів, що перетинають українсько-польський кордон. Сторони домовилися вжити скоординованих заходів щодо забезпечення ритмічності роботи пунктів пропуску, створити спільні робочі групи з моніторингу ситуації у пунктах пропуску, особливо тих, які блокують протестувальники. Окремими темами для обговорення були: запровадження спільного контролю в пунктах пропуску на кордоні, механізм обміну митною інформацією між Україною та Польщею. Також делегація Держмитслужби України запропонувала провести найближчим часом експертні консультації щодо зіставлення даних митної статистики зовнішньої торгівлі.

Особисті зустрічі очільників митних відомств України та Республіки Польща є важливими для налагодження співпраці, тому мають відбуватися на регулярній основі.

² Мінфін: Український бізнес демонструє темпи залучення до програми АЕО, що відповідають більшості країн Європи. 2024. 06 берез. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-ukrainskyi-biznes-demonstruie-tempy-zaluchennia-do-prohramy-aeo-shcho-vidpovidaiut-bilshosti-krain-ievropy>